

ŽIVOTOPIS OTY PAVLA JAKO LEKCE CITLIVOSTI

Jak Polák potkal Pavla

Jiří Peňás

Životopis spisovatele Oty Pavla (1930–1973) od polského publicisty a bohemisty Aleksandra Kaczorowského jistě nevyvolá tak emotivní ohlas jako přednedávnem biografie Milana Kundery od Jana Nováka, což nebude jen tím, že Ota Pavel nemá „přirozené nepřátele“. Bude to hlavně tím, že Kaczorowski přistoupil ke svému „objektu“ jako člověk, který se o něm chce něco dozvědět, zajímá ho, ba má ho asi i rád. Nechce nad ním zvítězit, nejde po něm. A jak to tak bývá, čím víc se toho dozvídá, tím je obraz komplikovanější, takže při zachování autorovy poctivosti se hrdina již zdaleka nejeví jako světec, ale právě jako složitá a nejednoznačná bytost.

Není to první Pavlův životopis, připomenout by se měl solidní přehled literárního historika Bohumila Svozila *Krajiny života a tvorby Oty Pavla* (2003), vzpomínkové knihy rodinných příslušníků a také korespondence a memoáry Arnošta Lustiga, nejbližšího Pavlova přítele, ale ne právě spolehlivého svědka. Kaczorowského kniha ale odpovídá nejvíc tomu, čemu by se dalo říci „reportérský životopis“, tedy důraz na životní běh a zvraty, jež reportér postupně odkrývá a přidává k nim kontext, třeba svůj osobní, jak putuje krajinami s Pavlem spojenými. A také jak pátrá po bílých místech. Jde v mnoha ohledech o objevené věci, které pokud se autor recenze nemýlí, nebyly dosud publikovány: především „druhý životopis“ Pavlova otce Lea Poppera, který se po roce 1948 snažil o „uplatnění“ v čs. rozvědce, a kdyby nebyl nešikovný a osud mu víc přál, stal by se nejspíš komunistickým agentem na Západě. Ota Pavel se o tom zřejmě vůbec nedozvěděl a toto podivné tajemství na slavného tatínka odkryly až archivy.

Přestože kniha je určena primárně polskému čtenáři, je to na ní znát jen větším počtem odkazů k Polsku, což můžeme ocenit i my, i když v díle a životě Oty Pavla se moc „polonismů“ nenajde. Polský je ovšem pohled na Čechy, který je u autora přítom střízlivý a velmi dobře informovaný. Nejsou tam chyby ani zjednodušení, dokonce by se dalo říct, že je to citlivá a znalá polemika s obrazem o Česích, který by si mohl Polák vytvořit i na základě četby Pavlových velmi přístupných a dojmavých knih. Kaczorowski Čechy v žádném případě neidealizuje, nedělá to ani s Pavlem. Popisuje situaci české asimilované židovské rodiny, situaci míšenců za protektorátu a pokračování (polo)židovského osudu po válce, kdy se od židovství Otova rodina odkloní zcela: v roce 1955 si nechají změnit jméno. Svému židovství však Pavel stejně neunikne a je s ním až do konce. Právě i díky polskému srovnání vysvětluje zajímavě levicové sklony mnoha českých intelektuálů a mezi nimi právě Židů, kteří po válce hledali východisko v komunismu, z čehož pak dalších dvacet let těžce střízlivěli. Ota Pavel byl v 50. letech zcela loajální člen strany a jen jeho

pomalý literární rozjezd mu zabránil, aby se o něm teď psalo jako o stalinistovi. Kaczorowski velmi zajímavě ukazuje, jak Pavlovo střízlivění z politických iluzí bylo vlastně zdráhavé a svým způsobem nepodstatné, neboť mnohem větším tématem jeho života byl zápas s osobními ranami, z nichž ta největší byla duševní nemoc, která u něho propukla v únoru 1964 na olympiádě v Innsbrucku a držela ho do velmi předčasného konce života. Především na pozadí nebo se stálou přítomností této drtivé okolnosti pak vzniká to zvláštní literární dílo. Kaczorowski ho neanalyzuje kritickými metodami, ale hledá příběh, který k němu vedl. Popisuje, jak se ze snaživého sportovního novináře přerouje právě v tíživém svazku s nemocí v originálního spisovatele, který v nejhorších fázích svého života, kdy se mu všechno hroustí, vytváří dojmavý a silný obraz života, který se vzpírá krutosti.

Je to skvěle napsaná a přesvědčivá kniha, která by mohla sloužit jako příklad pro všechny snaživé pokusy dobrat se toho, co z člověka dělá umělce a čím to je, že někdo má talent, a jiný ne – a jak se za to platí. Je hezké, že tu lekci nám poskytl polský reportér. Hezké, ale nikoli překvapivé.

Aleksander Kaczorowski: Ota Pavel. Pod povrchem. Přeložil Martin Veselka. 336 stran. Vydal Host, Brno 2020.

Echo, 17. října 2020